

Vážení spoluobčané, milí přátelé naší historie,

dnešního dne si připomínáme výročí vzniku republiky Československé, kdy se v roce 1918 završilo více jak stoleté úsilí o navrácení samostatnosti českého státu. Mezinárodními dohodami, bojem československých legionářů v zahraničí, politickou prací T.G.Masaryka a M.R.Štefánika a dalších politiků, za pomoci českých a slovenských emigrantů žijících v zahraničí a v důsledku příznivé mezinárodní politické situace na konci I. světové války bylo toto úsilí dokončeno prohlášením Republiky Československé.

Někteří si vznik samostatného národního státu přáli, jiní ho nenáviděli.

Zdeněk Mahler ve své knize „Ano, Masaryk“ napsal, že „dějiny jsou jenom jedny – jejich výkladů a hodnocení ovšem může být bezpočet. V Čechách zavládl obyčej čas od času podrobovat vlastní historii až seabemrskácké revizi. Nebyl toho ušetřen ani T.G.Masaryk, jeho osobnost, jeho dílo. Podle jedněch byl Masaryk nejlepším československým prezidentem – jiní prohlašují, že naopak uvedl český národ do rizik, dokonce na pokraj záhuby. Rozkmit tvrzení sahá od nanebevzetí až k proklínání. Lze se na tomto světě ještě dopátrat jednoznačné pravdy? Existují zjištění, která možno pokládat za nesporná a závazná? Když se rozhrne dějinný popel, jaké žhavé uhlíky se v něm najdou?“

V letošním roce uplynulo 80 let od nejvýznamnější operace domácího i zahraničního českého odboje, operace Anthropoid, která v mezinárodním měřítku přispěla k anulování Mnichovské dohody. Nenechajme si namluvit, že jsme národem kolaborantů. Statečných mužů a žen, kteří pro svobodu své domoviny tenkrát neváhali obětovat své životy bylo mnohem více než těch, kteří se loajalitu zřekli. Bylo jich tolik, že naprostá většina z nich zůstává dodnes v anonymitě.

A před čtyřmi dny, 24. října, jsme si připomenuli smutné 80. výročí dne, kdy popravili němečtí nacisté v Mauthausenu ty statečné naše spoluobčany, kteří spolupracovali na přípravě a uskutečnění atentátu na druhého nejvyššího představitele německého nacismu. Tento den popravili i všechny příbuzné příslušníků výsadek Anthropol, Silver A, Out Distance, Bioscop a Tin, Jana Kubiše, Josefa Valčíka, Adolfa Opálky. Celkem 254 našich občanů bylo v Mauthausenu toho dne popraveno. Mnoho z nich byli mladí lidé, kteří měli doma malé nezletilé děti, které skončily převážně v táboře ve Svatobořicích. Většina dětí válku přežila jen díky pomoci statečných občanů ze Svatobořic a okolí.

Z historie víme, že na popravišti v Brně v Kounicových kolejích v roce 1942 skončily z Valašského Meziříčí rodiny Hrušákovy a Kolaříkovy, kdy manželka MUDr. Jiřího Kolaříka byla v sedmém měsíci těhotenství. Ivan Kolařík byl člen paravýsadku Out Distance.

Proč to vše uvádím v projevu, který se vztahuje k datu vzniku republiky?

Po roce 1938, po krátkém, necelých 20 let trvajícím období budování demokracie, byla samostatnost obnoveného státu tehdy znovu ohrožena. Tentokrát německým nacismem. Národu hrozilo zotročení, nakonec i fyzická likvidace. A zde se ukázalo, že občanské spolky, především Sokol, legionáři, české školy a občanská společnost nové republiky dokázaly vychovat novou generaci, která si vážila demokracie a okupantům se postavila na odpor. Ano, to byly totiž kořeny vzniku naší samostatnosti – masarykovská demokracie, Sokol, legionáři. Kromě našich židovských spoluobčanů také nejvíce členů Sokola, bývalých legionářů a členů občanských spolků zahynulo v německých věznicích a koncentračních táborech.

V březnu letošního roku jsme ve Valašském Meziříčí za podpory krajského hejtmána a vedení naší radnice uspořádali mezinárodní konferenci na téma „Padáky nad Protektorátem“. Kromě významného historika Dr. Vojtěcha Šustka se zúčastnili další přednášející a také zástupci české armády. Jako posluchači převažovali studenti gymnázií z Valašského Meziříčí, Rožnova p.R. a Valašských Klobouk.

Připomenuli jsme si, že dva obyčejní chlapci – Jan Kubiš z vesnice na Moravsko-českém pomezí a Josef Gabčík ze Slovenské vesnice dokázali odstranit druhého nejvyššího představitele německého nacismu a vraha českých odbojářů R. Heydricha.

Náš národ tak dal najevo, že za národní samostatnost je řada jeho příslušníků schopna a ochotna obětovat vlastní život a mnohdy, žel, i životy svých nejbližších.

Mnozí z účastníků této mezinárodní konference si po vyslechnutí přednášek a prezentací položili otázku, zda i dnes by v případě podobného ohrožení naší republiky se našli stateční, schopní obětovat i svůj život za svou domovinu. Tak jako ti, většinou mladí muži, kteří po březnu 1939 se rozhodli splnit svou vojenskou přísahu a odcházeli do emigrace, kde bojovali později proti agresorům v Africe, v Anglii, u Sokolova, Kyjeva, Dukly. Tak jako ti další, kteří zůstali a byli účastníky domácího odboje. Tím vším jsme si jako národ zachovali uznání i na mezinárodním poli, jako národ který si umí vybojovat a také obhájit svou samostatnost, svobodu.

Co by nám ti všichni naši občané, kteří tuto republiku vybojovali a za okupace i ve složitých letech následujících ji dokázali uhájit, co by nám asi dnes řekli, pokud se tam shora na nás dívají.

Této dnešní příležitosti bych chtěl využít také k připomenutí ještě jedné významné události. V příštím roce 2023 uplyne 100 let od smrti významné osobnosti našich novodobých dějin, Charlotty Masarykové. Ti, kdož znají historii vědí, že po tzv. Hilsneriádě, kdy Masarykovi vytvořili jeho studenti špalír, když ráno přicházel na přednášky na univerzitu a z davu proti němu se nesla i taková hesla jako „Masaryčku, půjdeš na houpačku“, byl Masaryk rozhodnut zanechat svého působení v Praze. Zklamali ho tehdy totiž i jeho oblíbení studenti. Měl řadu nabídek ze zahraničí, kde mohl přednášet na univerzitách. A tak byl připraven z Čech odejít. Když se však ten den vrátil domů, jeho žena Charlotta ho přesvědčila, že odejít v této chvíli nemůže a musí vytrvat. Když později v roce 1914 musel Masaryk odejít do emigrace, neboť mu doma hrozil trest smrti, byla to opět Charlotta, která se doma musela postarat o jejich děti a byla dokonce uvězněna. Nedaleko od nás, v údolí Zákopčí u Hutiska pod vrchem Soláň, úsilím pana učitele Cyrila Macha a dalších občanů byl před válkou v roce 1926 zřízen jediný památník této statečné ženy v tehdejší Československu. Cyril Mach byl po celou válku účastníkem domácího odboje, převáděl naše občany na Slovensko, když po březnu 1939 odcházeli do ciziny bojovat za vlast. Mezi nimi byl i pozdější letec RAF generál František Fajtl. Je příznačné, že Cyril Mach na konci války v květnu 1945 padl při obraně Československého rozhlasu na Vinohradské třídě.

Závěrem svého dnešního vystoupení bych se vrátil k Tomáši Masarykovi. K odkazu, který nám zanechal, že totiž neexistuje žádná dokonalá demokracie. Lépe než já to vyjádřila Marie Neudorflová ve své knize Masaryk-demokrat. Uvádí, že Masaryk nám chtěl říci, že demokracie se svým konceptem spravedlnosti a rovnosti lidí není úplně přirozený systém pro lidskou existenci, neboť lidé všude na světě příliš inklinují k získávání privilegií, výhod a moci na úkor slabších. Masaryk upozorňoval, že po většinu známé lidské historie to byla v každé společnosti malá menšina, která vládla většině, kterou nejen zneužívala, ale i jí pohrdala jako méněcennou. Přestože fungující demokracie vyžaduje neustálé úsilí, stojí za to o její existenci usilovat a její existenci bránit a to i tehdy, když je demokracie na určitou dobu potlačena.

Demokratická vláda by nikdy neměla reprezentovat zájmy jen určitých skupin či vrstev, nebo dokonce soukromé zájmy. Za tímto účelem je reprezentativní vláda volena veřejností, za tímto účelem je placena z daní občanů. Tlaky skupin, kterým jde však ve státě jen o privilegia a o moc, kterým je lhostejný život většiny lidí jsou silnější než kdy kdokoliv tušil. Jejich tlaky se snaží zpochybnit koncept většiny, trivializovat přístupy k historii, atomizovat společnost důrazem na podružné zájmy jednotlivců či různých skupin. V konečném důsledku snižuje úroveň vzdělání, kultury, morálky a většinou ignoruje veřejné mínění. Tím vším přispívá ke konfliktům, které mohou mít nepředvídatelné důsledky. **Masaryk a před ním i Karel Havlíček věřili, že na obranu ideálů demokracie se nesmí nikdy rezignovat.**

Děkuji za pozornost.

Ing. Alois Martinek, Valašské Meziříčí, 28. říjen 2022, park Botanika u pomníku T.G. Masaryka